मराठी साहित्य
समाज आणि संस्कृती

प्रा. डॉ. विठ्ठल जम्बाले
डॉ. सर्जेराव रणखांब
डॉ. राजेश्वर दुडूकनाळे

Co-ordinator
IQAC
Shri Guru Buddhiswami Mahavidyalaya
Purna (Jn) Dist. Parbhani - 431511 (M.S.)

PRINCIPAL
Shri Guru Buddhiswami Mahavidyalaya
Purna (Jn.) Dist. Parbhani

Scanned with CamScanner

अथर्व पब्लिकेशन्स

मराठी साहित्य : समाज आणि संस्कृती

Marathi Sahitya : Samaja Aani Sanskruti

© प्राचार्य, देगलूर महाविद्यालय, देगलूर

ISBN : 978-93-95710-77-0

पुस्तक प्रकाशन क्र. ११०९

प्रकाशक व मुद्रक

युवराज भटू माळी

अथर्व पब्लिकेशन्स

धुळे : १७, देविदास कॉलनी, वरखेडी रोड, धुळे- ४२४ ००१.

संपर्क : ९४०५२०६२३०

जळगाव : शॉप नं. २, नक्षत्र अपार्टमेंट, शाहूनगर हौसिंग सोसायटी, तेली समाज मंगल कार्यालयासमोर, जळगाव- ४२५ ००१.

संपर्क : ०२५७-२२३९६६६, ९७६४६९४७९७

ई-मेल : atharvapublications@gmail.com

वेबसाइट : www.atharvapublications.com

प्रथमावृत्ती : २ मार्च २०२३

अक्षरजुळवणी : अथर्व पब्लिकेशन्स

मूल्य : ६५०/-

E-Book *available on*

amazon.in ▪ GooglePlayBooks ▪ atharvapublications

ऑनलाइन पुस्तक खरेदीसाठी www.atharvapublication

Co-ordinator
IQAC
Shri Guru Buddhiswami Mahavidyalaya
Purna (Jn) Dist. Parbhani - 431511 (M.S.)

Shri Guru Buddhiswami Mahavidyalaya Purna (Jn.) [illegible] Estd.1983

PRINCIPAL
Shri Guru Buddhiswami Mahavidyalaya
Purna [illegible] Dist. Parbhani

Scanned with CamScanner

.... ९०
.... ९६
...१०२
...१०९
...११५
...१२०
...१२६
...१३३
...१३८
...१४४
...१५२
...१५९
...१६८
...१७४

२८. अण्णा भाऊंच्या साहित्यातील समाज जीवन........................१८१
– बालाजी गंगाराम गायकवाड

२९. ग्रामीण काव्यातील गावशिवाराची वास्तव अभिव्यक्ती १८५
– डॉ. शिवसांब कापसे

३०. नव्वदोत्तर मराठी ग्रामीण कादंबरीतील समाजजीवन................१९२
– निलेश मधुकर लंगोटे

३१. १९९० नंतरच्या मराठी ग्रामीण कादंबरीतील भाषिक वेगळेपण १९७
– रावसाहेब मच्छिंद्र दहे

३२. मराठी ग्रामीण कादंबरीतील कृषिसंस्कृती आणि आधुनिकता २०६
– कैलास देवराम सलादे

३३. जात–वर्ग–स्त्रीदास्यांताच्या दिशेने निघालेली बंडखोर कविता २१२
– डॉ. मारोती कसाब

३४. मराठी चित्रपटातील समाजचित्रण २१७
– डॉ. बालाजी घारूळे

३५. पर्यावरणीय नीतीशास्त्राची संक्षिप्त रूपरेषा..........................२२६
– डॉ. संजय हणमंतराव पाटील

३६. विविध जाती जमातीच्या लोकसंस्कृतीचे संशोधन २३५
– डॉ. उमेश भगवानराव पुजारी

३७. लोकसाहित्य : समाज आणि लोकसंस्कृती २४१
– संजीवकुमार माने

३८. धनगरी लोकसंस्कृती..२४६
– डॉ. गोविंद पाटील

३९. कष्टकरी, श्रमिक स्त्रियांच्या स्त्रीमुक्ती चळवळीतील प्रबोधन गीते...२५२
– संगिता रामजी भगत

४०. साहित्यातील सामाजिक फलश्रुती २६५
– डॉ. शंकर एस. मुंढे

४१. संत साहित्यातील उपेक्षितांचे समाजचित्रण २७५
– डॉ. नामदेव घोडगीर

४२. [illegible] अभंगातील विद्रोह २८३
– डॉ. म. इ. [illegible]

४३. संत तुकारामांच्या अभंगातील समाज आणि संस्कृती २८८
– डॉ. संभाजी [illegible] जाधव

Co-ordinator
IQAC
Shri Guru Buddhiswami Mahavidyalaya
Purna (Jn) Dist. Parbhani - 431511 (M.S.)

PRINCIPAL
Shri Guru Buddhiswami Mahavidyalaya
Purna (Jn.) Dist.Parbhani

Scanned with CamScanner

ग्रामीण काव्यातील गाव शिवाराची वास्तव अभिव्यक्ती

– डॉ. शिवसांब कापसे
श्री गुरु बुद्धिस्वामी महाविद्यालय, पूर्णा

साहित्यिक हा समाजाचा घटक आहे. लेखक, कवी, साहित्यिक, प्रतिभावंत, कलावंत अशा अनेक संज्ञा साहित्य निर्माण करणाऱ्या व्यक्तीविषयी वापरल्या जातात. हा साहित्यकार वेगवेगळ्या सामाजिक, सांस्कृतिक, आर्थिक अशा क्षेत्रातून येतो. त्या त्या क्षेत्रातील परंपरा, भेदाभेद, उच्चनीचता, धार्मिकता, साक्षरता, संस्कार, ज्ञान-अज्ञान, वैचारिकता, रूढी, मानसिक परंपरा, शकून-अपशकून, लग्नविधी, यांसारख्या सामाजिक बाबी साहित्यात मांडत असतो.

कविता, कथा, कादंबरी, नाटके, ललित निबंध यांसारख्या ललित वाङ्मयप्रकारांचा काही भाग हा असा असतो की, त्यांचा निर्देश सामाजिक या विशेषाने करतो. हे सांगताना रा. ग. जाधव म्हणतात, ''हे साहित्य निर्माण करणारा लेखक वा कवी हा त्या त्या समाजातील एक सदस्य असतो, समाजातील त्यांचे अस्तित्व व स्थान हे इतर सभासदांसारखेच रूढ सामाजिक व्यवस्थेनुसार निश्चित झालेले असते. साहित्याचा समाजशास्त्रीय विचार केला जाऊ लागला आहे. साहित्य निर्माण करणारा त्याच्या व्यक्तिमत्त्वातून कुटुंबाचा सामाजिक दर्जा, स्थान व्यक्त करीत अनुभवकथन करीत असतो. त्यामध्ये त्याच्या कुटुंबाचा, समाजाचा दर्जा, सामाजिक परिसर, व्यक्तिमत्वाची जडणघडण याचे आकलन होते. भाषा हा समाजाचे अभिव्यक्तीचे साधन असते. तसेच त्या त्या वर्गाचे भाषिक विशेष आणि सामाजिक संदर्भ व्यक्त होतात.''[१] सामाजिक बदलाचे भाषेच्या अभ्यासातून समजून येते. सामाजिक स्थित्यंतरे नि समाजविकास यांच्याशी भाषेच्या स्वरूपाचे निकटचे नाते असते. भाषा व संस्कृती यांच्या एकमेकांत सतत गुंतत जाणाऱ्या पदराचे आकलन करून घेण्याचा प्रयत्न भाषाकोविद करीत असतात. साहित्यातून इतिहास, पुराण, वर्तमान, समाज याचे चित्र स्पष्ट होत जाते. लेखक हा समाजजीवनाचे रेखाटन करत असतो.

भारतीय स्वातंत्र्योत्तर काळात ग्रामीण जीवनात शिक्षणाचे मूल्य रुजण्यास सुरुवात झाली. शिक्षणाच्या माध्यमातून लोकशाही मूल्ये अभ्यासली जाऊ लागली. लोकशाहीमुळे स्थानिक स्वराज्य संस्थाच्या माध्यमातून ग्रामपातळीवर

Co-ordinator
Shri Guru Buddhiswami Mahavidyalaya
Purna (Jn) Dist. Parbhani - 431511 (M.S.)
Estd.1983
PRINCIPAL
Shri Guru Buddhiswami Mahavidyalaya
Purna (Jn.) Dist.Parbhani